

Kultuurilised pildid välispidiseks kasutamiseks

Vormsi kultuuripäev 25.03.2023

Sofia Joons Gylling

Olulised tegelased

Gideon Danell.
Fotografi.

Gideon Danell

Otto Andersson

Tomas Gärdström

Nils Tiberg

Tomas Gärdström ja Nils Tiberg

Arvi Heltermaa den 7 juli 1925.

Fil. mag. Nils Tiberg ! Reigi, Dags

Redan på överskriften ser du att jag inte
är kelor i kroppen. Har emellertid andänt till Heltermaa
på kvällen och skall visst bo i de vita huset
medanför posten. Det är antagligen en gammal

Gärdströmi kiri Tibergile peatselt enne nende ühist
välitööd Hiiumaal 07.07.1925.

Gärdströmi kiri Tibergile 1931, kui tema pulmateemalised
laigid ei ole jõudnud murdearhiivi nagu kokkulepitud.

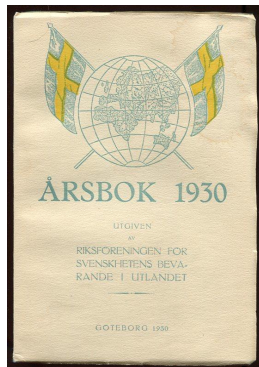
Warunö den 5 sept. 1931.

B! B!

Skulle du ville vara så vänlig och
höra efter på Värten. -Dala nation om land. Ruben
Almroth, som tjänskjorde här vid Birkas folkh,
har skrivit in sig i Uppsala eller om de
möjligtvis vet adressen. Han är hemma från
Västmanland, Ramnäs. Saken är nämligen den
att jag i dagarna fick brev från Landsmålsrätt,
och de säger mig inte fått några svarningar
och Almroth rekte ju till Sverige i mitten
på juli. Det var 94 st. kvartformad, så
jag vill inte på några villkor att de
skola gå förlorade. Det hörde ju till sa-
kens natur att han själv oombedd borde
lämna den fartad möjligt, men då så
inte skett, vore jag tacksam om du
på något sätt kunde sätta dig i för-
bindelse med honom.

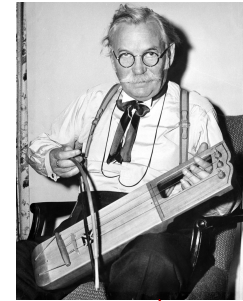
Med hälsningar
Tomas Gärdström

Olulised organisatsioonid

Gideon Danell.
Fotograf.

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

Svenska Odlingens Vänner, SOV

Miks Vormsi laulukoor?

Miks Rootsi?

Miks 1930?

**Sångsällskapet „De Svenskes“
från Stockholm besök i Estland.**

Det världsberömda sångsällskapet „De Svenske“, från vars besök här 1923 revalsborna sedan dess bevarat de angenämaste intryck, har även i år gjort en sångarfärd hit över.

I Hapsal uppvaktades „De Svenske“ bl. a. av Vormsö svenska sångkör. Den enkla sången till det svenska modernmålet av landsmän härute rörde Stockholms sångare till tårar. — Dess-

Kustbon 1928 nr 14-15.

Stockholmsutställningen 1930

Stockholminäitus 1930

Kes oli Tomas Gärdström ja kes oli *Per Bonde*?

Kõhutunne ei valetanud

Tomas Gårdström avrättades den 5 september 1942 i Irkutsk, dit han deporterats efter att ha arresterats på politiska grunder enligt §58 i juni 1941 av NKVD, Sovjetmaktens föregångare till KGB. Han var född på gården Gärdesa i byn Rälby och var vid arresteringen lärare i Norrby skola, Ormsö, där han också var skolföreståndare. I oktober 1989 frikändes han från samtliga anklagelser. Läs mer om Tomas Gårdström och deportationerna från Ormsö i Kustbon 2009:2 och 3.

Выписка из протокола № 62-2

Мин. В. - Иркутск

СЛУЖАДИ	ПОСТАНОВИЛИ
СЗС. "во 1941/1942 году Архивная справка (№ 1017) об арестации Т.П. ГАРДСТРОМ в 1941 г. в г. Ормсö, Иркутск обл. СЗС. № 45, 79-8	Т.П. ГАРДСТРОМ, уроженец, на участке в восстановительной организации Т.П. ГАРДСТРОМ, лично доставленный в Иркутск СЗС.

0166562

248-42

Иркутск

Мин. В. - Иркутск

Millega esineti Skansenis?

SÖNDAGEN den 29 juni.

Kl. 11 GUDSTJÄNST i Seglora kyrka med predikan av kyrkoherde *Ohly*.
Efter gudstjänstens slut i Seglora kyrka

SÅNG av *Wormsö kyrkokör*
Dirigent: JOHAN AHLROS.

1. *Jesu namn begynna skall*
2. *Ljusa skyar segla*
3. *I himlar sjungen den ewiges ära* (Beethoven)

Kl. 1 RYTMISKA KORALER i Hällestadsstapeln.

Kl. 1 RIDTURER för barn på den lilla elefanten Lunkentuss och på gotlandsruss.

Kl. 1.25 RINGNING i Håsjöstapelns klockor.

Kl. 1.30 **KONSERT AV KUNGL. FLOTTANS MUSIKKÅR I TORNET MAKALÖS.**

1. *Dalmarsch* Peterson-Berger
2. *Morgon* Eklöf
3. *Danslek ur Ran* Peterson-Berger

Under uppmarschen:
Regementsdefiler, marsch Lippe

Kl. 1.30–2 NYCKELHARPOSPEL i Balderslunden av *Aug. Bohlin*.

Kl. 2 KONSERT av *Kungl. Flottans musikkår* vid Idunhallen.

1. *Idrottsmän, marsch*, Korsgren.
2. *Uvertyr till Tutti in Maschera*, Verdi.
3. *Ninna — Nanna, valse* Bercouse, Micheli.
4. *Uppsala-rapsodi*, Alfvén.
5. a) *Serenad*, b) *Bymusikanten*, Wesslander.
6. *På en persisk marknad*, Ketélby.
7. *Potp. över svenska folkvisor och danser*, van Eysden.
8. *Quanto Si Bella*, Bouincourtro.
9. *Uvertyr till Marinarella*, Lucick.
10. *Från gamla glada tider*, Sandell.
11. a) *Sagospel*, b) *En syn — en dröm, sångvals*, Lundström.
12. *Leve aprilalen, marsch*, Berg.

Kl. 2–3 FIOLSPEL i Balderslunden av *Hjort Anders Olsson*, Rättvik, Dalarna, och *Johan Olsson*, Bälinge, Uppland.

Kl. 2 **ETT BONDBRÖLLOP FRÅN WORMSÖ**
Kulturhistoriskt skådespel i tre akter av *Per Bonde*.
Uppföres av Wormsöbor på planen vid *Bollnässtugan*.

Automobilförsäkra i Liverpool & London & Globe. (Fonder Kr. 425,000,000).
Adr.: Hamngatan 24, Stockholm. Tel. 35 02, 67 47, 105 25.

Kl. 1.30–2 NYCKELHARPOSPEL i Balderslunden av *Aug. Bohlin*.

Kl. 2–3 FIOLSPEL i Balderslunden av *Hjort Anders Olsson*, Rättvik, Dalarna, och *Johan Olsson*, Bälinge, Uppland.

Kl. 2 **ETT BONDBRÖLLOP FRÅN WORMSÖ**
Kulturhistoriskt skådespel i tre akter av *Per Bonde*.
Uppföres av Wormsöbor på planen vid *Bollnässtugan*.

Lavakava mall ”talupojapulm”

August Söderman (1832–1876)

Ett bondbröllop

1. Bröllopsmarsch
2. I kyrkan
3. Önskevisa
4. I bröllopsgården

Tillkomstår: 1868

Verktyp: Orkesterverk i flera satser

Arrangemang/bearbetning: Arrangemang för orkester av Edward Åkerberg, tillkomstår okänt

Speltid: 10 min

Instrumentering (besättning)

1.2.2.2 / 2.2.1.0 / timp / str

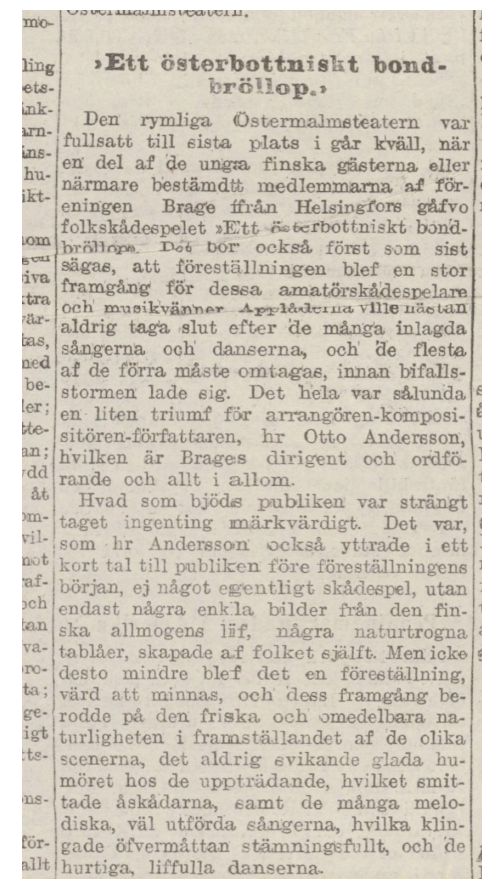
Flöjt, oboe 1 och 2, klarinett 2, fagott 1 och 2, horn 1 och 2, trumpet 2 samt trombon har alla ad lib-stämmor

Exempel på tryckta utgåvor

Abraham Lundquist, Stockholm utan år

Beskrivning av verket

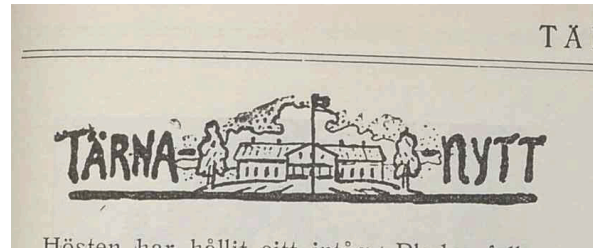
1. Bröllopsmarsch: Fjärdedel = 104 F-dur 2/4 33 takter, B-dur 18 takter, Sostenuto 8 takter, A tempo 8 takter, F-dur 39 takter, Poco rall. e dim. 8 takter, Lento 3 takter, totalt 117 takter
2. I kyrkan: Fjärdedel = 80 B-dur 2/4 16 takter, 4/4 16 takter, Ess-dur 2/4 32 takter, B-dur 16 takter, 4/4 8 takter, totalt 88 takter
3. Önskevisa: Fjärdedel = 100 C-dur 2/4 18 takter, Fjärdedel = 138 G-dur 3/4 16 takter, Tempo I C-dur 2/4 18 takter, totalt 52 takter
4. I bröllopsgården: Fjärdedel = 126 g-moll 3/4 16 takter, G-dur 24 takter, C-dur 34 takter, g-moll 16 takter, G-dur 24 takter, Lento 2 takter, totalt 116 takter [Fäll ihop](#)

07.07.1908. Aftonbladet

Otto Andersson

Mida ajakirjanikud kirjutasid?

T I D E V A R V E T

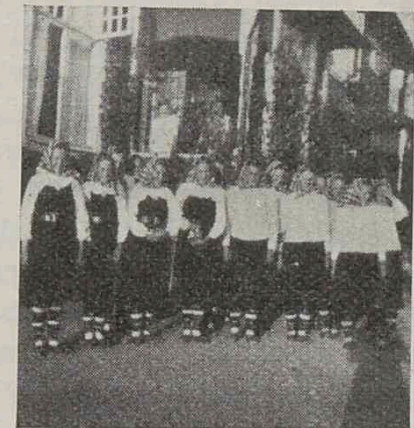
Wormsöbröllop

När jag gick Strandvägen fram upp till bröllopet en rosenröd kväll, sådana denna sommar delat ut så många över Stockholm, var jag inte i humör för beundran, knappt för ett gillande: — Ett ziguenarbröllop, upprepat tre dar å rad för stockholmsk menighet och för utställningsresande landsort! De borde egent- hållit sig för goda, de »den jordbru- kande befolkningen på Wormsö!»

stora vita linnedukar, prydda med legen- domliga rosor och rutor av yllegarv och stjärnor av granriskvistar; men närmast spiseln klädes icke, där är »de objudnas» plats. I taket en lysande ljuskrona gjord av långa rader av pärlsnodder i regnbå- gens färger, sådan krona har man aldrig sett i Sverige, den måste vara jäv ryskt ursprung.

Liksom allt mänskligt omvandlas och

Tärna har ock sedan många år stått i liv- lig kontakt med Estlands svenskar. En Tärna- lärare var det ju, som i flera år var rektor för Birkas folkhögskola. Även nu står som föreståndare en tärnait — agronom Nils Da- nell. Flera ungdomar därutifrån ha fått sin utbildning på Tärna för att sedan — efter full- bordad yrkesutbildning — i sitt hemland verka i den svenska kulturens tjänst. Tärnaeleverna Lilja och Gärdström kunna nämnas som exem- pel. Just den senare var det förresten, som var ledare för den trupp unga kvinnor och män från Estland, som gästade oss sommar- festdagen.

Estlands-svenskorna.

Kirikukontsert ja talupojapulm - kultuurilised pildid välispidiseks kasutamiseks

	Pan-rootslus	Eestirootslus
Kava	Kirikukontserdi kava	"Ett bondbröllop från Vormsö"
Keel	Standardkeel	Vormsi murre
Laulud	Vaimulikud ja isamaalised laulud	Tantsud ja laulud 1850ndate elavast traditsioonist
Lauljate rollid	Koorilaulja, rootslased välismaal	Vana aja Vormsi pulmalised
Kultuurilised laenud	Laulud	Kultuuriline mall "talupojapulm"
Kultuuriline keskus	Rootsi = emamaa ja kaasaegne keskus	Rootsi = ürgne emamaa Eestirootsi alad = kaasaegne keskus
Identiteet	Eestirootslased on osa suuremast rootslusest	Omanäoline identiteet

Mis materjali Gärdström kasutas?

Carl Russwurm 1855

**Spillror af swenskt
fortidslif.**
Beskrifningar från Wernsö i Estland
af
Uno Stadius.

Folkbildningen, om man allé kan ta-
la om någon sådan, får ej synnerligen
högt, oaktadt den icke har mindre än
fyra folklöror, af hvilka dock två äro
äro rylsa. Sjöörningen i de iwensta
folklorna är följande: kl. 9—10 i. m.
aritmetik, kl. 10—11 rylsa, kl. 11—12
bibl. historia, kl. 1—2 swenska och kl.
2—3 "värdefulla sång" tre gånger i
medan och "andlig sång" utafdes tre
gångar. Om skedagen underwiskas en-
dast från kl. 9—12 uti rylsa, swenska
och sång. I de twänne rylsa folklor-
lorna är läroplan den samma, dock na-
turligtwis med den förändring att re-
ligionstimmarna användas till under-
mening i den nya trosläran. Folf-
skollärarens årslön utgör 100 rubel,
som allmogén betalar.

Russwurm
mainimatult
kasutatud Uno
Stadiuse poolt.

Borgåbladet 1895

Danell, Gideon, 1922.
Bröllopsvisa och andra visor
samt namn på dagarna i påskveckan.
(med översätt. av T. Gärdström, 1927)

Gideon Danelli välitööd

Enda läbiviidud välitööd

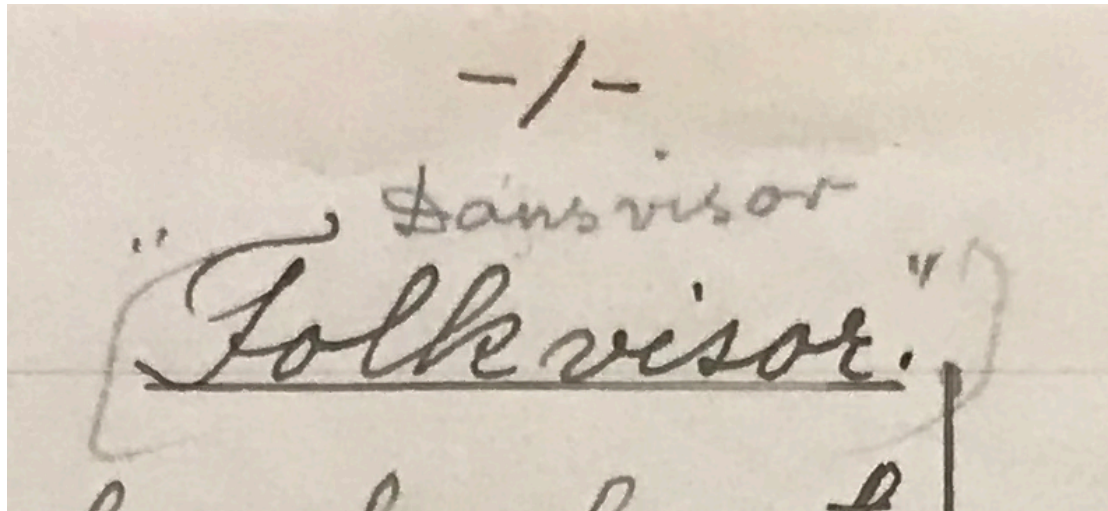
-/-

1

Wernsö, Estl. ^{Folkvisor} "Folkvisor." F. Gärdström Estland

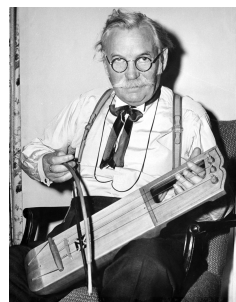
1) ja tupa tu hor-bond ute jag "lijpsade" (flätada) Wernsö
koko porka berä buide. två härband uti. Hullo poj- i hos Ollst-
far to do he ur karna började "buddja" (bräka)
o lagd e lagos-mur. de togo då detta ur och la-
far skont onto's högt-fopen de det i ladu gärdsmur, de
o bito poh-knopen. skonade ändock "här" varje topp
(flätorna) och beto i "näl-
knoppen" (knapp nälshuvad.) [H. nedan s. 13.]

Kelle arust "laik" või "leik" ei saanud olla "folkvisa"?

Tomas Gärdrömi kogutud "rahvalaulud" 1930. a.

Olulised suhted pärist sõda

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

Rootsi ja Soomerootsi ajavad Vormsi asja 1960ndatel

102. änt tärj som sup bräm^ä,
änt tärj som laup älv, -
bara tärj som går i koda,
tärj häldur iä ret älv).
103. An få tr^ä fra,
• flukuppna ära d^ärar,
sju hundra st^äkr
fäm knupare s^ätki

Jf 30.84.

acc 19410, Oslo 4:
T9m 2696:1, s. 25, 35.

Jf T9m 2696:1, s. [6]

Suured tänud

Vormsi kultuuripäevale

toreda väljakutse eest!

I LAIK YOU!

